

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt trejetieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2021 m. balandžio 23 d.

Nr. 16 (1422)

Pašulių kaimo tragedija

Pašulių pamiškėje vykusio susišaudymo vietoje, dabar išretintoje aikštelėje-proskynoje stovi 1990 m. Eligijaus Juvencijaus Morkūno sukurtas ir su bendražygiais pastatytas stogastulpis. Statymo darbuose dalyvavo ir pravieniškėčiai, norėję prisidėti prie dviejų žuvusių vyrų iš Pravieniškių kaimo Mykolo Ambrazevičiaus-Šaulio ir Aleksandro Verbicko-Berželio atminimo įamžinimo. Metalinis kryžius buvo pastatytas apie 1950 m., medinis kryžius iškilo 1991 m. (aut. Algis Šalkauskas). Tais metais architektas Stasys Petrauskas paruošė kryžiaus-paminklo partizanams Pašulių kapinėse teritorijos sutvarkymo projektą. Paminklai gražiai prižiūrimi. Kasmet kautynių vietose vyksta žuvusiųjų pagerbimo ceremonijos, susirenka daug žmonių.

Pašuliuose prie senojo kryžiaus partizanams...

Neliko be dėmesio ši šventa vieta ir šių metų pavasarį. Prabėgus nuo tų įvykių 76 metams, pagerbdami žuvusius Lietuvos patriotus, grupė žmonių aplankė mūšio vietas ir Pašulių kapines, kur ilsisi kovotojų palaikai.

„Kukliu Atvelykio žygiu, laikantis karantino reikalavimų, ir šiemet čia pagerbtas nelygioje kovoje už Lietuvos laisvę kritusių partizanų atminimas. Buvo sielą jaudinantis vaizdas: iš Pašulių kaimo kapinaičių besprogtančių beržų viršūnėmis sklido Tautiška giesmė, partizaninė liaudies daina ir maldos žodžiai, atliekami Pravieniškių folkloro ansamblio „Praviena“ dainininkų (vad. Ernesta Žiūkienė), plevėsavo Trispalvė,“ – sako šių metų renginio organizatorė, Rumšiškių kultūros centro Pravieniškių padalinio vadovė Aušra Radzevičienė.

(keliamą į 5 psl.)

Išnykęs Pavirinčių kaimas

Vlada POVILIŪNIENĖ

Į tėviškę Pavirinčių kaime, Molėtų rajone, nuvažiuoju retai. Kas kart matau, kaip kaimą pasiglemžia miškas. Mano vaikystėje kaime, išsiskirsčiusiame į vienkiemius, buvo 19 sodybų. Dabar liko septyni namai, bet ne visuose gyvena žmonės.

Prie ką tik pašventinto kryžiaus. 2009 m. rugpjūčio 15 d.

Pavirinčiai – gyvenvietė nutolusi nuo Alantos 3 km, juosiamą Virintos upės. Kaimas pirmą kartą paminėtas Alantos metrikoje 1657 m. Kaime gyvenę žmonės buvo darbštūs, religingi ir Tėvynę mylintys. Taip augino ir savo vaikus. Didžiausi pasikeitimai įvyko pokario metais, kai vengdami tarnybos sovietų armijoje, jauni vyrai išėjo į mišką. 1945 m. balandžio 16 d. žuvo Alfonsas Zavačkas. Juozas Sabaliauskas ištremtas į Vorkutos šachtas. Lietuvos kariuomenės kapitonas Jonas Tumėnas organizavo partizanų būrį ir dėl to 17 m. praleido Vorkutoje.

Pavirinčių miške slėptuvę turėjo Juozo Petrausko-Laimučio partizanų būrys. Beveik visi kaimo gyventojai rėmė būrį. Niekas tiems žmonėms nepadėjo, neskyrė apdovanojimų. O jie nieko ir nesitikėjo. Tik atliko savo patriotinę pareigą, parodė didelį žmogiškumą.

Kaimo pakraštyje stovėjo Rapolo ir Onos Telksnių namelis. Namelis buvo šiaudiniu stogu ir mažais langeliais. Jie turėjo du suaugusius sūnus Juozą ir Praną. Niekas nesuko sau galvos, iš kur atsirado penkerių metų Stasiukas.

(keliamą į 7 psl.)

Iš susitikimų sugrįžus

Vladas SUNGAILA.

LPKTS valdybos pirmininkas

Daugiau kaip 30 metų istoriją mini Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, jos filialai. Man, kaip LPKTS valdybos pirmininkui, labai rūpi aplankyti filialus, pasidomėti jų darbais, išklausti rūpesčių. Galima pasidžiaugti galimybe nuvykti į kitas savivaldybes, susitikti, aptarti pavasario ir vasaros darbus.

Prasmingas ir dalykiškas susitikimas vyko su Raseinių rajono savivaldybės meru Andriumi Bautroniu ir administracijos direktoriumi Edmundu Jonyla. Susitikime aptarti svarbūs klausimai, ruošiantis tradiciniam sąskrydžiui „Su Lietuva širdy“. Padedant Raseinių rajono savivaldybei, bus išspręstos techninės kliūtys pakeičiant vėliavas, patvarkytas aukuras, kur kasmet uždegama Amžinoji ugnis, bėgikų atnešta iš Kauno, Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelio.

Kitas svarbus susitikimas vyko Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Kėdainių filiale. Kaip žinome, Kėdainių „Tremtinio“ klubas įkurtas 1988 m. lapkričio 26 d. Iniciatoriai buvo Povilas Aksomaitis ir Juozas Banys. Nuo 1992 m. vadovavo Rimgaudas Rimošaitis, Regina Kuzmienė. Jai pasitraukus iš aktyvios veiklos, filialo pirmininku tapo Jonas Šleževičius. Jam vadovaujant, Kėdainių rajone pastatyta 11 paminklų, daug kryžių, įrengta memorialinių lentų, įamžinančių žuvusių partizanų ir negrįžusių tremtinių atminimą.

Istoriniai faktai byloja apie pir-

LPKTS būstinėje Kaune apsilankė Radviliškio filialo atstovai

muosius masinius trėmimus iš Kėdainių apskrities, kai pirmosiomis 1941 m. birželio ir liepos mėnesių dienomis iš Kėdainių ištremta apie 2400 gyventojų ir tik mažesnė dalis jų sugrįžo.

Apsilankius Kėdainių filialo būstinėje, pirmininkas J. Šleževičius parodė fotografijų albumus, standus, su-

rinktą kraštotylinę medžiagą apie rajono žmones. Ilgametis filialo pirmininkas prisiminė, kai 1989 m. liepos 28 d. Kėdainių kariniame aerodrome buvo sutikti iš Igarkos pargabenti daugiau kaip 100 Sibire mirusių tremtinių palaikų. Ceremonijoje tuomet dalyvavo apie 15 tūkstančių žmonių.

(keliamą į 4 psl.)

Pasaulinė pandemija

Dr. Povilas JAKUČIONIS

Kinijoje, Pietų Afrikoje ir Didžiojoje Britanijoje prasidėjusi koronaviruso infekcija žaibiškai pasklido po visą pasaulį, ir jokios priemonės jos nesustabdo. Pranešimais, kad pandemija jau traukiasi ir netrukus ji baigsis, sunku patikėti. Po kiekvienos viltingos žinios vėl sužinome, kad šen bei ten lyg grybai po lietaus dygsta vis nauji ligos židiniai, daugiausia buvo slaugos ir priežiūros įstaigose arba ligoninėse, dabar – švietimo įstaigose.

Laikraštis „Lietuvos rytas“ rašė, kad Vyriausybė, spaudžiama laisvinti griežtus karantino reikalavimus, nors pandemijos rodikliai tik labai lėtai mažėja. Judėjimo tarp savivaldybių draudimas mažai padeda, nes žmonės to draudimo nesilaiko. Jiems įgriso vis pratęsimai draudimai. Sveikatos apsaugos ministras A. Dulskys paskelbė, jog bus keičiama pandemijos valdymo kryptis. Bus vykdomas testavimas, vakcinavimas ir iniciatyvos bei pasitikėjimo perdavimas pačiai visuomenei. Tai panašu į posakį „Skęstančiųjų gelbėjimas yra jų pačių reikalas“. Arba valdžios prisipažinimą, kad jos vykdyta pandemijos suvaldymo politika buvo neveiksminga.

Padėtis yra kritiška, o kai kur ji aiškiai bloga. Labai sumažėjo testavimo apimtys ir intensyvumas, kurių priežasčių valdžia suprantamai nepaaiškina. Mažėja visuomenės savikontrolė, sąmoningumas, solidarumas su valdžia, kuri to tikisi. Valdžia turi rinktis ar užveržti varžtus iki komendanto valandos įvedimo, ar imtis

kitokios gyvenimo išlaisvinimo politikos. Yra ir trečias pasirinkimas – totalinis karantinas. Tačiau jo valdžia bijo. Mūsų šalis vėluoja su senjorų skiepijimu. Ką jau kalbėti apie kitus žmones. Skiepijimą laukia policininkai, aukštųjų mokyklų dėstytojai, onkologiniai ligoniniai.

Pasidairykime po artimą užsienį, pirmiausia po Ukrainą. Apžvalgininkas Mečys Laurinkus pastebi Rusijos kariuomenės telkimą prie rytinių ir pietinių Ukrainos sienų. Čia vyksta didelės pratybos. Separatistai skleidžia gandus esant ukrainiečiams balandžio mėn. pabaigoje juos puls. Tai, be abejo, suderinta su Rusija. Tik vargu ar Ukraina ryšis tokiam rizikingam žingsniui. Ukrainos prezidentas V. Zelenskis šia tema jau kalbėjo su JAV prezidentu D. Baidenu ir NATO vadovu. Šie pažadėjo, kad agresijos atveju jie Ukrainos vienos nepaliks. Bet karinės pagalbos gal ir neprireiks, nes Rusija bijo tiesioginio susidūrimo su NATO ir JAV, nes jų galia yra pranašesnė. O ir pačios Ukrainos kariuomenė yra geriau organi-

zuota ir apginkluota nei Krymo krizės metu.

Dabar Ukrainai pavojingesnis yra koronavirusas. Jai trūksta vakcinų. V. Zelenskis tikisi, kad Rusijos provokacijos baigsis, kai bus išspręstas Ukrainos narystės NATO klausimas, pradedant veiksmų narystei planu. Tokį planą turėjo ir Lietuva, prieš įstodama į NATO. Tik Rusija tuo metu buvo daug silpnesnė nei dabar. Rusija Krymo geruoju nesugrąžins, nes jis strategiškai reikalingas Juodosios jūros karinės kontrolės tikslams. Beliko tik skėsčioti rankomis.

Vilniuje jau nuo 1991 m. vyksta debatai dėl paminklo Laisvės kovotojams (partizanams) statybos Lukiškių aikštėje. Vyko keli konkursai. Buvo tikrų ir abejotinių laimėtojų. Vyties paminklo statybą patvirtino Seimas. Kairieji ir buvę sribai Vyties nenori. Juos globoti ėmėsi Kultūros ministerija. Ir taip jau daugiau nei dešimtį metų paminklo statyba vilkinama. Dabar vėl kultūros viceministras R. Mikaitis pareiškė, kad paminklo konkursas atsidūrė aklavie-

tėje. Istorija jau kelintą kartą kartojasi. Ar tik vėl ministerijos klerkai neprikis savo nešvarių rankų?

Vilniaus savivaldybės taryba iškėlė idėją statyti paminklą Antanui Smetonai. Jis to tikrai nusipelnė. Tik ar vėl neiššoks iš pelkės kipšiukas?

Dar viena naujiena. Vyriausioji rinkimų komisija partijoms paskirstė 2021 m. pirmo pusmečio dotacijas. Išdalyta per 2,7 milijono eurų. Didžiausią dotaciją – 812 tūkst. eurų gavo pastaruosius Seimo rinkimus laimėjusi Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai (TS-LKD). Antroji pagal dydį dotacija paskirta Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungai (LVŽS). Partija gaus per 518 tūkst. eurų. Trečiajai pagal rinkimuose gautų balsų skaičių Lietuvos socialdemokratų partijai (LSDP) paskirta 399 tūkst. eurų, Liberalų sąjūdžiui – 239 tūkst., Darbo partijai – 226 tūkst. eurų ir Laisvės partijai – 149 tūkst. eurų.

Visgi socialdemokratų vicepirmininkė Vilija Blinkevičiūtė pasielgė pagal pasakėčią: „Ir aš truputį įspyriau nabagą, tegul ir asilo pažįsta nagą“. Ji sukritikavo Vyriausybę, kad ši nesugeba valdyti skiepijimo proceso.

Atminties galia

Gediminas MARTIŠIUS

Valstybę silpninančių mitų kūrimas, populiarinimas ir sklaida mūsų kaimynystėje ir pačioje Lietuvoje yra tapęs kone respektabilia veikla: kam hobiu, o kam ir pragyvenimo šaltiniu. Tarkime, kad istorijos perrašymas yra užsienio ar vidaus jėgų pastangos Lietuvos visuomenėje ar tarptautinėje bendruomenėje paskleisti melagingą istorijos versiją. Kaip taisyklė, tokios pastangos beveik visada nukreiptos prieš Lietuvos valstybę, prieš jos legitimaciją ir jos visuomenės susitelkimą.

Pabaiga. Pradžia Nr. 15 (1421)

„Faktiškai niekas nebando pagrąžinti Lietuvos istorijos, bet daug kas bando ją juodinti. Šios pastangos gali atrodyti chaotiškos, bet darosi vis akivaizdžiau, kad taip nėra. Vietoje tikrosios Lietuvos istorijos, beje, iki šiol Lietuvos mokyklose dėstytos tiesiog kaip faktinės informacijos, be sąmoningų valstybės pastangų formuoti tapatumą ir patriotinį prisirišimą, šiandien yra įvairiais būdais siūlomas naujas, jei ne visos, tai bent 20 amžiaus Lietuvos istorijos pasakojimas.

Rusijos grėsmės akivaizdoje buvo pripažintas ir šis reiškinys, ir tai, kad reikia jam priešintis. Deja, tai daugeliu atveju virto parodomąja veikla. Vienintelė grėsmė, kurią drįstama pripažinti yra Rusijos skleidžiama antivalstybinė propaganda. Valstybė kuria strategijas, kaip su tuo kovoti, finansuoja žiniasklaidą, kad imtųsi priemonių, kariuomenė sukūrė tam departamentą, saugumas stebi įstaiigas ir asmenis, kurie imasi skleisti melą apie istoriją. Bet nemaža dalimi vyksta ir kovos imitacija, nes tuo pačiu metu oficialiai atsisakoma pripažinti, kad didžioji dalis istorijos perrašinėtojų veikia čia, Lietuvoje, ir visai nebūtinai Rusijos užsakymu.

Trumpai pažvelkime į kelis populiarėjančius ir sovietinę „istoriją“ visiškai atkartojančius Lietuvos istorijos perrašinėjimo atvejus.

Pirmoji dėmesio verta tezė: „partizanai banditai“. Žinia, Lietuvoje ypač tarp vyresnių žmonių yra labai skirtingas požiūris į partizanus. Sovietmečiu sribai apsimečiau partizanais siaubdavo kaimus, žudė žmones ir daug kas nuo jų nukentėjo nekalčiai. Taip pat daug žmonių, kurie bandė prisitaikyti prie sovietų režimo ir jį remti, patyrė partizanų represijas pagrįstai ir pelnytai. Partizanai laikė, kad turi teisę į karo lauko teismą, nes laisvos Lietuvos įstatymai kiekvieną bendradarbiaujančią su užsienio jėgomis baudė mirtimi, o jie – partizanai – buvo vieninteliai pasiskelbę laisvos Lietuvos atstovai. Toks buvo žiauraus teisingumo pagrindimas. Daugybė žmonių vaikams ir anūkams paliko ir neigiamus asmeninius prisiminimus apie partizanus. Šiandien tuo naudojasi ne tik atskirus asmenis, bet visą jų kovą už laisvę paneigti bandantys žmonės. Skleidžiama tezė, kad partizanai buvo tiesiog banditai, siautėję miškuose, suvedinėję asmenines sąskaitas. Parašyta daug straipsnių prieš paskutinį partizaną Antaną Kraujelį, ne vienas jų bandytas paversti žydšaudžiu, reikalauta nuimti paminklus ir kitus atminimo ženklus. Tokius straipsnius rašė ir įtakingi žmonės, pavyzdžiui, signatarai Jurgis Jurgelis ir Rimvydas Valtka. Nežinia, ar patys pastebėdami, kad kartoją sovietinę retoriką.“ (V. Sinica. „Savi šaudė į savus“?)

Kas rašo Lietuvos istoriją? www.propatria.lt, 2017-06-26)

Turbūt nieko keisto, kad mažas žmogus, girdėdamas iš savo tėvų ir senelių pasakojimus apie pokarį tokį, su kuriuo jie susidūrė, susiformuoja požiūrį į tuos įvykius tokį, kokį išgirdo iš savo tėvų ir senelių. Tik keista, kad šiais laikais, kai prieinama tikrai objektyvi informacija, dažnas žmogus jos nenori girdėti. Kodėl? Gal dėl to, kad tam reikia intelektualinių pastangų, kurios nėra lengvos? Deja, deja... Kaip įtikinti bendrapiliečius, kad KGB dokumentai klasojo tikruosius faktus, kaip įmanydami slėpė ir savo juodus darbus, ir tikrąją istoriją? Žinoma, praeis dar kuris laikas, ir istorija sudėlios visus taškus ant „i“.

„Sovietmečio tautinė inteligentija, kuri buvo prisitaikiusi prie režimo, bet bent palikė gyvą tautinių sentimentų ir etninio prisirišimo prie krašto, kalbos, istorijos ir kitų lietuviybės apraiškų jausmą ir taip padarė imanomą Sąjūdį, yra paneigiama kaip iš esmės sovietinė, todėl atmetina su visais savo darbais, įskaitant „archajiškus“ nuopelnus valstybingumui ir lietuviybei.

Toks yra platesnis poveikslas, kuriame yra labai svarbu matyti besikartojančią Justino Marcinkevičiaus, K. Škirpos ar J. Brazaičio „kritiką“ ir dėl kurio yra labai svarbu atitinkamai įvertinti iš to kylančią grėsmę. Tai,

kad būtent idėjinių sovietinės sistemos šalininkų ir mokslinių ateistų persmelktas Lietuvos humanitarų sluoksnius, kuris turėtų būti valstybinės sąmonės ir bendruomenę telkiančio tapatumo pagrindinis formuotojas, yra pagrindinis tokios valstybės kūrėjų kritikos lopšys, yra labai simptomiška ir nerimą kelianti tendencija.“ (V. Sinica. „Istorijos perrašymas: būtina skubiai pasmerkti Vincą Kudirką“. www.propatria.lt).

V. Sinicos žodžiais tariant, norint sukurti tautos tapatumą, būtinas tautos ir valstybės istorijos pasakojimas. Paradoksaliai, deja, imperinės Rusijos propagandos kanalų „tiesą“ atkar-toja net gerbiami (? – mano) veikėjai Lietuvoje (ten pat).

Ir vis dėlto privalome įsiklausyti į žmonių, suvokiančių padėties rimtumą, balsą. Niekas turbūt nesiginčys, kad Viktorija Daujotytė, savo įžvalgomis perspėjanti daugelio paklydimus, neturėtų mūsų perspėti apie daugelį pavojų, kurie mūsų tyko.

„Prieš ketvertą metų, kaip tik tada, kai prasidėjo mokyklinės lituanistikos atnaujinimo darbai, kurie šiandien puolami dėl neva fasadinio patriotizmo ugdymo ir kūrybiškumo žlugdymo, profesorė Viktorija Daujotytė savo esė „Humanistika ir visuomenė“ rašė: „Ar šiandien mes be turime valstybę, kuri būtų visų mūsų pilis? Sunku būtų vienprasmiskai atsakyti. Didelė dalis patys išėjo iš pilies, iškeliavo į saugesnes teritorijas. Dalis žmonių palikta už pilies sienų. Pilietis gali būti tik orus žmogus, dirbantis, pragyvenantis iš to, ką uždirba.

(keliamo į 6 psl.)

Įvykiai, komentarai

Rusijos režimas – teroristinės valstybės krikštatėvis

Gintaras MARKEVIČIUS

Po Krymo okupacijos, kurią Rusija įvykdė 2014 m., tuometinis Lietuvos ambasadorius Ukrainoje Petras Vaitiekūnas pasakė istorinę frazę, kurios esmė buvo tokia: šiuo agresijos aktu Rusija sugriovė tvarką, po Antrojo pasaulinio karo garantavusią Europoje taiką ištisus dešimtmečius. Tuo sudėtingu laikotarpiu Ukrainoje (2013 m. pabaigoje – 2014 m.) P. Vaitiekūnas inicijavo ES ambasadorių stebėtojų misiją Kryme, Rusijai vykdant agresiją prieš Ukrainos teritorinį vientisumą, suverenitetą ir nepriklausomybę.

Kelias savaites Lietuvos ambasadorius, dirbdamas Kryme, buvo vienintelis ES diplomatas okupuotame regione, iš kurio teikė objektyvią informaciją apie Rusijos veiksmus. Krymu Rusija neapsiribojo – Donecko ir Luhansko srityse suorganizavo separatistų gaujas, kurios užgrobė vietinę valdžią ir padedamos Rusijos karių užgrobė šias sritis. Ukrainos kariuomenei pradėjus sėkmingus karinius veiksmus, siekiant atkurti šalies teritorinį vientisumą Rytų Ukrainoje, netrukus buvo atsitrenkta į geležinę užtvaną, sudarytą iš gerai ginkluotus Rusijos kariuomenės, apsimečiusios separatistais.

Trumpai tariant, labiausiai glumino ne tiek Rusijos agresijos faktas prieš Ukrainą, bet tai, kad Rusija buvo viena iš trijų valstybių, pasirašiusių Budapešto memorandumą, garantuojantį Ukrainos teritorijos neliečiamumą ir suverenitetą mainais į branduolinio ginklo atsisakymą (toks liko Ukrainoje po Sovietų sąjungos žlugimo). Šalis, garantavusi neliečiamumą, pati užpuolė! Sveiku protu nesuvokiamas cinizmas ir banditizmas!

Kaip į tai reagavo Vakarų pasaulis? Paskelbė ekonomines sankcijas. Tačiau praėjo septyneri metai, bet Kremliuje įsitaisęs mafijinis Vladimir Putino režimas nelabai pajautė, kad būtų nubaustas už šią agresiją. Nors Vakarų valstybių pastangomis buvo siekiama sustabdyti karo veiksmus rytinėje Ukrainos dalyje, taika ten neišsivyravo, užgrobta teritorijos pasiskelbė „respublikomis“, o kariniai veiksmai įgavo įšaldyto konflikto pobūdį. Nors buvo sutarta atitraukti sunkiąją ginkluotę, Rusijos remiami separatistai nuolat apšaudė ukrainiečių pozicijas, o iš Rusijos nuolat atvykstantys snaiperiai treniruoja akį šaudydami ukrainiečių karius. Nuo karo prieš Ukrainą pradžios jau žuvo arti 14 tūkst. žmonių, o vien šiais metais rusų separatistai nukovė apie 30 ukrainiečių karių. Ir visa tai įvyko ukrainiečiams kantriai laikantis ugnies nutraukimo!

Lyg to būtų maža, Rusija, prisidengdama manevrais, prie rytinių Ukrainos sienų sutelkė didžiausią iki šiol kariuomenę. Savaimė supranta, toks galingos karinės jėgos sutelkimas sukėlė Ukrainos vadovybės nerimą ir pagaliau atkreipė Vakarų valstybių dėmesį. Iš JAV Rusija sulaukė įspėjimų, kad už agresyvius veiksmus sulauks atitinkamų pasekmių. Kokios jos, nedetalizuojama, bet iš Rusijos pasiteisinimų (ypač ciniškai skamba Rusijos teiginiai, kad ji nedalyvauja šiame konflikte) akivaizdu, kad jai šįkart būtų nesaldū. Greičiausia tai nebūtų JAV karinis atsakas, bet užtektų ir tarptautinių

finansinių Rusijos reikalų apribojimo, kuris būtų dar skaudesnis nei kariniai veiksmai.

Atrodo, bunda ir Europos Sąjunga. Beje, čia verta prisiminti buvusios mūsų šalies vadovės Dalios Grybauskaitės žodžius, kai ji pavadino Rusiją teroristine valstybe, kurios nesustabdžius agresija gali išplisti toliau, kol galiausiai Europa prabus ir paširps iš siaubo, kai Rusija teroro aktus ims rengti jos teritorijoje, ir tada neverkti, o prisiminti, kaip raginate Ukrainą taikiai susiderėti...

Kad mūsų Prezidentė buvo teisi, šiandien akivaizdu: rusų agentų veikla nuodijant ir žudant politinius oponentus Vakarų valstybėse pamažu tampa įrodomais dalykais. Vienas garsiausių tokių teroro aktų buvo bandymas Anglijoje nužudyti buvusius Rusijos piliečius Skripalius, kiek mažiau nuskambėjo čečėnų pabėgėlių nužudymai Vokietijoje ir Austrijoje (už kuriuos atsakingi Rusijos piliečiai, susiję su specialiosiomis tarnybomis), na o pastarosiomis dienomis visus pribloškė Čekijos paviešinta žinia, kai Čekijos premjeras „Andrejus Babišas pranešė, kad Rusijos karinė žvalgybos agentūra GRU 2014 m. įvykdė du sprogimus kariuomenės amunicijos sandėliuose šalies rytuose, įskaitant vieną, kuris pareikalavo dviejų žmonių gyvybių. Čekijos policija vėliau taip pat paskelbė, kad dėl šio dvi gyvybes nusiėšusio sprogo ieško dviejų rusų su pasais, kuriuos naudojo buvusio dvigubo agento Sergejaus Skripalio ir jo dukters apnuodijimu 2018 m. įtariamai asmenys“ („Delfi“ – aut. past.). Ir tikrai: pamačius tų paieškų tipų nuotraukas, neįmanoma nenustepti – juk tai tie patys „nekalti rusų turistai“, kuriuos britai identifikavo kaip Skripalių nuodytojus! Tai Čepuga su Miškinu. Veiklūs vaikinai, nieko nepasakys!

Taigi, malonu pripažinti, kad Rusijai šiuo metu nelengva – jos teroristinė veikla supykde net artimus draugelius (Čekijos prezidentas Milošas Zemanas su Putinu palaiko draugiškus santykius). Susirūpinusios savo saugumu valstybės ėmė vyti lauk iš šalies Rusijos tariamus diplomatus, kurie iš tikrųjų tebuvo GRU agentai. Kaip rašo Linas Kojala socialiniame tinkle „Facebook“, apibūdinantis esamą tarptautinę padėtį: „Čekija išsiunčia 18 Rusijos ambasados darbuotojų, įtariant, kad Rusijos žvalgyba sietina su 2014 m. sprogimu Čekijos kariuomenės amunicijos sandėlyje. Slovakija nusipirko „Sputnik V“ vakcinų, o dabar vargšta, nes gavo ne tai, ko tikėjosi. JAV taiko sankcijas dėl kibernetinių išpuolių ir kišimosi į rinkimus. Nyder-

landų tyrėjai sieja Rusiją su MH17 tragedija. Jungtinė Karalystė kaltina Kremlį dėl Skripalių nuodijimo. Ukrainos visuomenė rekordškai palaiko šalies narystę NATO, nors prieš dešimtmetį parama buvo menka. Galima bandyti teigti, kad „visas pasaulis susimokė prieš Rusijos valdžią“. Arba... ne.“

Pasaulis tikrai nesusimokė prieš Rusiją, bet pasaulį išvedė iš kantrybės nuolatinės kibernetinės atakos, susijusios tai su rinkimais, tai su ekonominiu šnipinėjimu, galų gale tiesiog su šmeižikiškais motyvais, siekiančiais destabilizuoti politines šalių sistemas ir ekonomines bei karines jų galias.

Va toks dėsningas V. Putino politinės veiklos rezultatas... O juk dar neaiškus A. Navalno likimas – jo sveikata labai pablogėjusi, nežinia, kuo baigsis ir gydymas kalėjimo ligoninėje. Galbūt telkdamas gausias karines pajėgas rytinėje Ukrainos pasienio dalyje Kremlius ir nukreipė pagrindinį Vakarų visuomenės dėmesį nuo Putino priešininko A. Navalno likimo, bet jau vėlu apsimetinėti taikos balandžiais, ypač po to, kai JAV prezidentas D. Baidenas tiesiai šviesiai pasakė, kad „Putinas – žudikas“. Įdomu tai, kad po šio akibroko Putinas kažkodėl nepasiuntė Amerikos prezidento „ant trijų raižčių“, net nepaprieštaravo, iš principo, kai D. Baidenas pasiūlė artimiausiais mėnesiais surengti susiti-

kimą trečiojoje šalyje ir „aptarti visus klausimus, su kuriais susiduria JAV ir Rusija“.

Vadinasi, yra Kremliuje problemų! Pabaigai – ekonomisto Žygmanto Mauricio socialiniame tinkle „Facebook“ pasidalytos išvalgos apie situaciją separatistų ir rusų užgrobtose Ukrainos teritorijose: „Rusija žadėjo aukso kalnus, bet gavosi kaip visada... Po Rusijos okupacijos atlyginimai Kryme tapo kone du kartus didesni nei likusioje Ukrainos dalyje, tačiau šis atotrūkis nuosaikiai mažėjo, kol 2021 m. pradžioje svarsčių lėkštė pakrypo Krymo nenaudai. Ir tai dar ne pabaiga, nes daugelis institucijų (TVF, Pasaulio Bankas) Ukrainai prognozuoja spartesnę ekonomikos augimą nei Rusijai, tad atotrūkis tarp aneksuoto Krymo ir likusios Ukrainos dalies artimiausiu metu, tikėtina, dar labiau išaugs Krymo nenaudai. Stebėtis nėra kuo, nes puikiais ekonomiais rodikliais nepasižymi ir kiti Rusijos orbitoje besisukantys regionai: Padniestrė, Abchazija, Pietų Osetija bei Donecko ir Luhansko „liaudies respublikos“. Štai Padniestrėje didžiąją dalį ekonomikos (nuo prekybos centrų ir bankų iki fabrikų ir futbolo stadionų) yra užvaldžiusi „Sheriff“ kompanija, įkurta buvusių KGB darbuotojų (vidutinis darbo užmokestis Padniestrėje siekia apie 200 eurų). Abchazija, kuri kadaise buvo viena turtingiausių Sakartvelo teritorijų, bei Pietų Osetija šiuo metu yra apie du-tris kartus skurdesnės nei Sakartvelas, o Donecko ir Luhansko „liaudies respublikose“ ekonominė situacija yra liūdnesnė nei liūdna.“

Štai tau ir „rusų pasaulis“!

Lietuva reiškia solidarumą JAV dėl destabilizuojančių Rusijos veiksmų

Lietuva tvirtai remia ir reiškia solidarumą su JAV, balandžio 15 d. paskelbusiomis pranešimą dėl destabilizuojančių Rusijos veiksmų, kibernetinių ir dezinformacijos operacijų, įskaitant „SolarWinds“ produktų tiekimo grandinės kibernetinę ataką, kurią, JAV tarnybų vertinimu, įvykdė Rusijos užsienio žvalgybos tarnyba.

„Solidarizuojamės su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis ir smerkiame destruktivią Rusijos veiklą tiek kibernetinėje, tiek ir fizinėje erdvėje. Vertindami ankstesnius ir pastarųjų savaitių įvykius, matome, kad Rusija nenori laikytis atsakingos valstybės elgesio normų ir yra nusiteikusi rizikuoti tarptautiniu saugumu bei stabilumu“, – sakė krašto apsaugos viceministras Margiris Abukevičius.

Nors „SolarWinds“ kibernetinė operacija labiausiai paveikė JAV institucijas ir įmones, kenkėjiška veikla buvo fiksuojama ir Europos valstybių, įskaitant ir Lietuvos, viešojo ir privataus sektoriaus subjektuose. Lietuvos Nacionalinis kibernetinio saugumo centras dar sausio mėn. atliko „SolarWinds“ produktų kibernetinio

incidento vertinimą. Lietuvoje šios įmonės produktais naudojasi apie 10 organizacijų, tačiau neigiamo poveikio jų veiklai ar duomenims nebuvo nustatyta, nes sistemos veikė izoliuotu principu arba naudojo pažeidžiamumo neturinčius produktus.

Pastaruoju metu fiksuojami vis didėjantys kenkėjiškos kibernetinės veiklos, nukreiptos į informacinių ir ryšių technologijų (IRT) produktų ir paslaugų, jų tiekimo grandinių saugumą ir vientisumą, skaičiai. Tokios kibernetinės operacijos, kaip pavyzdžiui „SolarWinds“ produktų tiekimo grandinės ataka, gali turėti sisteminių poveikį ir padaryti didelę žalą demokratinių valstybių visuomenei, saugumui bei ekonomikai.

KAM informacija

Iš susitikimų sugrįžus

(atkelta iš 1 psl.)

Pirmininkas papasakojo, kaip buvo paminėta 25 metų sukaktis, kurioje dalyvavo ne tik miesto vadovai. Tuomet buvo išleistas ir renginio dalyviams išdalytas lankstinukas „Tai Tavo, Lietuva, vaikai iš Sibiro sugrįžta...“

Kiekviena Gedulo ir vilties diena, Didžiosios tremtys šiame filiale paminimi kartu su moksleiviais, šauliais. Graži bendrystė sieja su Kėdainių trečiojo amžiaus universitetu, kuriam vadovauja tremties dalią vaikystėje patyrusi rektorė Gražina Jedemskienė.

Nedideliame kambaryje vos telpa išsaugoti eksponatai, menantys žūties vietas rajone. Nuotraukose – paminklas Prisikėlimo apygardos vadui Juozui Paliūniui, 2000 m. Zembiškių miške pastatytas paminklas 1945 m. žuvusiems Prisikėlimo apygardos partizanams ir apygardos vadui Vladui Pabarčiui. 2001 m. Dovydu miške prie buvusio bunkerio pastatytas paminklas žuvusiems Didžiosios Kovos apygardos štabo viršininkui Juozapui Šibailai-Merainiui ir LLKS tarybos nariui Povilui Žiliui-Klevui. Juozapo Šibailos atminimui J. Šleževičius parengė ir savo lėšomis išleido knygelę.

aplaistyto krauju. Jis mena ir kitus Labūnavos dvaro laikus, pastatytas apie 1890-uosius, apgriautas 1914 m. Bokšto projekto autorius architektas Karolis Kozlovskis (Karol Kozlovski, 1847–1902). Labūnava pirmą kartą istoriniuose šaltiniuose paminėta kryžiuočių kronikose 1364 m. Pats dvaras minimas nuo XVI amžiaus. XIX amžiuje dvaras priklausė dvarininkams Zabeloms. Ant istorinio bokšto likęs „pusmėnulis“ – Zabelių herbo akcentas.

Pirmininko kabinete – sušaudytas kryžius

LPKTS valdybos pirmininkas Vladas Sungaila ir Kaišiadorių filialo pirmininkas Jonas Šleževičius

Apie skaudžius kėdainiečių likimus, apie negrįžusiųjų, žuvusiųjų atminimą filialo nariai stengiasi papasakoti jaunimui, miesto žmonėms. Nemažai renginių organizuoja kartu su M. Daukšos viešąja biblioteka, LSU Kėdainių Aušros progimnazija.

Ir daugiau galėtų nuveikti, tačiau pirmininkui J. Šleževičiui dabar labiausia rūpi, kaip išlaikyti turimas patalpas, kaip surinkti lėšų remontui ir sutvarkyti ūkinius reikalus.

Pasidalijo ir dar didžiuliu rūpesčiu – tai vienu iš išlikusių Labūnavos dvaro bokštų, kuris nuo 1994 m. priklauso (priskirtas) Kėdainių filialui. Apleistas, tiek laiko ir tiek nepriežiūros niokojamas bokštas mena 1946 m. kautynes, per kurias žuvo 11 partizanų.

1996 m. ten atidengta paminklinė lenta, o 1997 m. pastatytas kryžius žuvusiųjų atminimui (aut. V. Banys). Bokštas – ne tik partizanų žūties liudytojas, kai 1946 m. Kalėdos buvo

Labūnavos bokštas laukia Kėdainių savivaldybės sprendimo, kad galėtų būti perduotas Kėdainių krašto muziejui ir būtų įrengta ekspozicija. LPKTS vadovybė apsvarstys šį klausimą, nes Kėdainių filialas nepajėgus tinkamai pasirūpinti gerokai apleistu statiniu.

Ir dar daug kas rūpėjo išsakyti Jonui Šleževičiui: mažėjančios buvusių tremtinių gretos, epidemiologinė situacija, būtinybė bendrauti. Nepailstantį Kėdainių filialo pirmininką nudžiugino LPKTS padovanotos naujausios ir ankstesnių leidimų knygos.

Dar vienas susitikimas (jau Kaune), įvyko su LPKTS Radviliškio filialo pirmininke Stase Janušoniene bei radviliškietiškių komanda. Aptarti filialo reikalai, artimiausi renginiai.

Tikime, kad artimiausiu metu galėsime sukviesti valdybos ir tarybos posėdį į atsinaujinusią LPKTS salę Kaune.

Sveikiname

Sveikiname balandžio mėnesį gimusius jubiliejaus proga:

Reginą BIZOKIENĘ – 80-ojo,
Vladimirą JURKEVIČIŲ – 65-ojo,
Vaivą VAITELYTĘ – 60-ojo.

Vėl prabėgo lyg šešėlis metai pasverti lemties, pasivyti taip norėtum, bet nėra vilties... Tad kiekvieną naują dieną pasitikite su viltimi. Gyvenime viskas praeina – džiaugsmas, ašaros ir skausmas. Tik metai rikiuojasi į eilę, bet geriau neskaičiuokite jų, tegul jūsų dienos dar žydi! Geros Jums sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

Nuoširdžiai sveikiname balandžio mėnesį gimusius buvusius tremtinius **Joną STALGĮ** ir **Joną KVIETKŲ** 65-ojo jubiliejaus proga.

Linkime geros sveikatos, artimųjų meilės, prasmingų dienų ir Dievo palaimos.

LPKTS Jurbarko filialas

Gražaus ir prasmingo jubiliejaus proga sveikiname:

Saveriją ŠIMANAUSKAITĘ-RIŪKIENĘ – 90-ojo,
Joną GRIGONĮ – 85-ojo,
Almonę URBANAVIČIŪTĘ-JANKAUSKIENĘ,
Genę MALCIŪTĘ-GALVELIENĘ ir
Danutę TRINSKYTĘ-BRAŽIENĘ – 80-ojo.

Linkime pačių gražiausių dienų, stiprios sveikatos, artimųjų šilumos ir Švč. Mergelės Marijos globos.

LPKTS Rokiškio filialas

Gražaus jubiliejaus proga sveikiname filialo narius:

Pranę JUŠKEVIČIENĘ – 80-ojo,
Marytę STASELIENĘ ir Praną LEKAVIČIŲ – 70-ojo.

Linkime geros sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Varėnos filialas

Garbingo 90-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Telšių filialo narį, buvusį tremtinį, fotomenininką Mečislovą ŠILINSKĄ, išleidusį fotoalbumą „Prisiminimai fotografijos“.

M. Šilinskas surengė personalinių parodų užsienyje ir Lietuvoje, Telšių rajone pristatė daugiau kaip 60 parodų, buvo apdovanotas diplomais ir kitais apdovanojimais. Fotomenininkas jau daugelį metų yra žinomas kaip Telšių metraštininkas. 2005 m. M. Šilinskui buvo suteiktas Telšių miesto Garbės piliečio vardas ir meno kūrėjo statusas. Jo išleistose septyniuose knygose, fotoalbumuose, atvirlaiškiuose, atvirukuose, triptikuose su miesto vaizdais įamžinta daug miestui, jo istorijai ir žmonėms svarbių akimirkų.

Aktyviai dalyvaudamas įvairiuose renginiuose, Mečislovas Šilinskas fotoaparatu užfiksavo įdomiausias politinius, kultūrinius, buvusiems politiniams kaliniams, tremtiniams, Laisvės kovų dalyviams svarbius istorinės atminties įvykius, parengė 270 muzikinių vaizdo įrašų, kuriuos

paskelbė viešai prieinamoje interneto platformoje.

M. Šilinsko išleistame fotoalbume „Žemaitijos sostinė TELŠĖ“ A. Šidlauskas yra vaizdingai parašęs: „Fotografą savo mieste ieško kompozicinio brėžio, žemės ir dangaus judesio, metų laikų šilumos ir kasdienės kaitos. Žemaitijos sostinė – septynių kalvų miestas, turintis darbštų žmogų, istorinę atmintį, gryną skvarbią formą, kai kiekvienas žodis pakvimpa pavasariu žiedu ir nusibanguoja per žemaičio širdį tarsi Masčio vandenų atodūsis“.

Džiaugiamės ir didžiuojamės mūsų nario Mečislovo Šilinsko kūrybine veikla ir reikšmingu indėliu į kultūrinės ir istorinės atminties išsaugojimą.

Linkime Aukščiausiojo palaimos, sveikatos ir žemaitiškos stiprybės.

LPKTS Telšių filialas

Pašulių kaimo tragedija

(atkelta iš 1 psl.)

Pagerbime dalyvavo ir prisiminti-
mais dalijosi rumšiškiai visuome-
nininkai Vytautas Markevičius, Lie-
tuvos liaudies buities muziejaus mu-
ziejaininkas Eligijus Juvencijus Mor-
kūnas, kurie Sąjūdžio metais rūpi-
nosi Kaišiadorių rajone partizaninio
karo kovų ir tautos didvyrių palaido-
jimo vietų įamžinimu. Telefoninio
pokalbio metu apie mūšį papasakojo
Salomėja Piliponytė-Užupienė, tuo-
met buvusi maža mergaitė, gyvenusi
gretimame Mackūnų kaime, girdėjusi
baisius šaudymus ir atmenanti artimųjų
pasakojimus apie žiaurų elgesį su
žuvusiųjų kūnais. Renginį filmavo
pravieniškietis Leonas Glinskis.

Salomėja Piliponytė pa-
pasakojo: „Per karą mūsų
sodyba sudegė. Pradėjome
statyti naują, gyvenome ne-
baigtame name kartu su sto-
go neturėjusiomis teta Mag-
de Garbauskiene bei trimis
jos dukterimis. Tą rytą gir-
dėjau šūvius. Paskui tik su-
žinojome apie nelaimę, daug
mūsų kaimo žmonių dalyva-
vo laidotuvėse. Tuo pat me-
tu ir mūsų šeimoje atsitiko
nelaimė: netekome motinos.
Apie nelaimę sužinojau Gu-
ronių kaime, grįždama iš
Pravieniškių geležinkelio
stotelės. Man pranešė, kad
namo negrįžčiau, nes mama
nužudyta. Bėgau namo rau-
dodama, radau mamą jau pašarvotą...
Tada mūsų apylinkėse veikė keli
partizanų būriai, kelios dešimtys
kovotojų. Ne visi vietiniai – buvo
vyrų iš Kaišiadorių, Žaslių, Pale-
mono, Neveronių. Jie atklysdavo
dažniausiai tada, kai savuose kra-
stuose kareiviai vykdavo miškų ir
vienkiemų šukavimus. Daugumą
Morkos būrio vyrų gerai pažinojome.
Ši nelaimė palietė daugelį mūsų apy-
linkės žmonių...“

Salomėja Užupienė džiaugiasi,
kad nors nuotoliniu būdu galėjo pa-
bendradauti su bendraminčiais, papasa-
koti jiems jai gerai žinomą Pašulių
kaimo istoriją. Juk ir to metų liudi-
ninkų nedaug teliko, tad jos žodžiai
buvo įtaigūs ir suprantami. Juk šią
istoriją jai pačiai teko išgyventi.

Žinoma, šio renginio dalyvių
skaičius buvo ribotas, tačiau jautėsi
pasididžiavimas žuvusiaisiais, kurie
atliko savo pareigą Tėvynei.

1945 m. balandžio mėn. pradžioje
Guronių kaime, Rumšiškių valsč.
(dabar – Kaišiadorių r.), pas Kardono
(taip vadinosi eiguva, kurioje buvo
keletas valdiškų namelių) eigulį
Aleksą Alionį, turėjusį partizaninį
Šaulio slapyvardį, svečiavosi apie
dvidešimt Morkos būrio partizanų.
Eiguva priklausė Pravieniškių giri-
ninkijai. Jos girininkas Kazys Zaba-
rauskas žinojo apie eigulio partizani-
nę veiklą, tačiau jam nekenkė. Jiedu
buvo giminaičiai: Zabaraukas buvo
vedęs Alekso seserį Juliją. Sodyba

stovėjo atokioje vietoje, žmonės pati-
kimi, todėl partizanai, įsikūrę troboje
ir daržinėje, jautėsi saugiai. Juo la-
biau kad būrio vadas Andrius Zdane-
vičius-Morka, jo broliai Pranas-Buro-
kas ir Ignas-Serbentas buvo kilę iš to
paties Guronių kaimo. Morkos būry-
je buvo vyrai iš Pravieniškių, Palie-
pių, Kaspariškių, Beištrakių, Miežo-
nių kaimų. Tuo metu troboje sužeis-
tas gulėjo Kariūno būrio partizanas
Vaclovas Vaicekuskas-Vilkas, kurį
slaugė sodybos šeiminkė.

Salomėja Piliponytė, 1949 m.

Nematė, kad padėtis beviltiška

Sako, kad juos išdavė Dominas
Juršė iš Pravieniškių. Išdavikas
vaikščiojo per kaimus ir atsargiai
žmonių klausinėjo, kas ką matė, kas
ką girdėjo apie partizanus. Išdavi-
kams pranešus apie kovotojus, sako,
Kaišiadoryse NKVD net iš fronto
vykstančius ešelonus stabdė, karius
laipino iš vagonų. Jų susidarė dau-
giau kaip šimtas...

Balandžio 12-ąją, ketvirtadienį,
eigulys Aleksas Alionis parbėgo iš
miško ir pranešė kovotojams, kad
aplinkui pilna kareivių. Tada sodybą
suspėjo palikti eigulio žmona su duk-
rele. Sako, netoliese buvo Jono Mic-
kevičiaus-Žvirblio 25 partizanų bū-
rys. Jiems pasisekė pasitraukti be di-
desnių nuostolių.

Kol vyrai svarstė kur bėgti, karei-
viai jau pasirodė pamiškėje. Jie žiedu
supo sodybą. Vyrai puolė prie durų,
ruošėsi gintis, net kulkosvaidį įsikėlė
į medį. Prasidėjo mūšis.

Kareivių buvo per daug, kad par-
tizanai būtų turėję šansą laimėti.
Keliolika užpuolikų sukniubo nuo
kulku, tačiau kitiems pavyko įsitvir-
tinti kieme. Partizanai pabandė dar
prasiveržti pro žiedą, bet pamatė, kad
ir veržtis, ir priešintis sodyboje yra
beviltiška: iš kūnais nusėtos pamiš-
kės veržėsi nauji būriai kareivių. Na-
mas ir daržinė drebėjo nuo granatų
sprogimų, tačiau ten jau nieko nebu-
vo. Kautynės užvirė kieme. Partiza-
nai ilgai priešinosi, tačiau jiems
baigėsi šoviniai, jų gretos mažėjo.

Įsiveržę enkavėdistai Igną Zda-
nevičių rado nusišovusį, Andrius
Zdanevičius sužeistas susisprogdino
granata, o Pranas kovojo iki galo.
Jam liko du šoviniai, iš jų vienas dar
buvo skirtas užpuolikui, kitu nusi-
šovė pats.

Užėmę sodybą, kareiviai iš įniršio
dar spardė Prano kūną, palydėdami
savo pyktį keiksmažodžiais. Puolimo
pradžioje troboje buvo tik Aleksas
Alionis. Jis bandė sergantį Vaclovą
Vaicekuską-Vilką tempti į kiemą,

nesutiko partizanų kūnų išvežti, leido
juos priglausti kaimo kapinaitėse... Iš
laukų ir Kardono sodybos žuvusius
partizanų kūnus traukė arkliai... Prie
Bankauskų sodybos kareiviai kūnus
sumetė į duobę su vandeniu. Prieš tai
klausinėjo susirinkusiųjų, gal pažįsta
žuvusius. Prie duobės stovėjo ir trijų
partizanų Zdanevičių motina Marijo-
na. Ji žvelgė į subjaurotus sūnų kū-
nus, tačiau nesukliko, nepravirko.
Sako, tik grįždama namo sukniubo
šaltuose arimuose ir suklykė... Šeima

Pašuliuose istorinės atminties įamžintojai Vytautas Markevičius ir Eligijus Juvencijus Morkūnas. 2021 metai. Aušros Radzevičienės nuotraukos

bet buvo nukautas. Vilkas pats parš-
liaužė atgal, atsigulė į lovą. Pirmasis
į trobą įbėgęs kareivis paleido į jį
kulką ir dar kartą sužeidė krūtinę.
Galvojo, kad 25 metų vyras miręs...
Vėliau sužeistą partizaną užmetė ant
sunkvežimiu į Kaišiadoris vežamų
kareivių kūnų. Kad gyvas, pamatė tik
pusiaukelėje...

Dalis partizanų iš mūšio vis tik
sugebėjo pasitraukti. Puolė bėgti Bei-
štrakių link. Keli užbėgo į Livintų
miško sandėlį, buvusį prie geležin-
kelio Kaišiadorys–Jonava, 17-ame
kilometre, kur dirbo keliolika darbi-
ninkų. Sandėlio vedėjas Jonas Stat-
kevičius nepasimetė: liepė vyrams
persirengti darbininkų drabužiais ir
krauti malkas, o jų ginklus ir drabu-
žius paslėpė. Persekiojantys kareiviai
tokios gudrybės neperprato, o kai ap-
suptis baigėsi, vyrai patraukė į kitus
miškus ir prisijungė prie veikiančių
partizanų būrių.

Mūšis baigėsi

Styrojo kelios dešimtys kūnų. Ka-
reiviai atrinko savus nuo svetimų.
Tris kilometrus iki Beištrakių arkliai
traukė užkabintus už kojų partizanų
kūnus. Po mūšio sovietinės kariuo-
menės pulkininkas kaimo gyvento-
jams aiškino, kad kvailystė priešintis
tokiai jų jėgai, užkariavusiai visą Eu-
ropą. Juk tokių kovų baigtys aiškios...

Partizanų kūnai nebuvo vežami į
Kaišiadoris ir niekinami, nes tai ne-
buvo tik NKVD kariuomenė, bet ir
frontininkai. O ir rusų pulkininkas

augino septynis vaikus, namuose
buvo likę vyriausias sūnus Kazys,
duktė Elena, septyniolikmetis Vytau-
tas. Kažkur partizanavo Bernardas.
Reikėjo gyventi dėl jų...

Tada pagerbti žuvusiųjų susirinko
ne tik aplinkinių kaimų žmonės, bet
ir netoliese veikė kitų būrių partiza-
nai. Vietiniai tvirtino, kad jų buvo
daugiau nei šimtas. Tikrai žinoma,
kad laidotuvėse dalyvavo Meškos,
Kirvio, Kariūno būriai. Jonas Ambra-
zevičius, Albinas Alionis, Justinas
Čiurinskas slapta sukėlė dvylika
karstų. Marijona Zdanevičienė atsi-
nešė tris pagalves, paglosčiusi vaikų
kulku subjaurotas galvas, įdėjo jas
karstuosna... Ant kapų partizanams
įkalė po beržinį kryžių.

Dar ir dabar traukia dėmesį Pašu-
lių kapinėse stropiai prižiūrimi dvyli-
kos partizanų kapai, nors kalbama,
kad Andrių Gerūnaitį šeima palai-
dojo atskirai, išvogusi jo kūną kiek
anksčiau. Stribai ir NKVD bijojo
sutrukdyti laidotuvėms, nes čia susi-
rinko labai daug partizanų. Laido-
jimo metu buvo didelis polaidis, ma-
šinos negalėjo privažiuoti, tad visi
jautėsi saugiai.

Vėliau stribai jau buvo drąsesni,
laužė partizanams pastatytus berži-
nius kryžius, tačiau po nakties jie vėl
stovėdavo. Motina kasdien padėdavo
ant sūnų kapų lauko gėlių puokštes,
stribai jas nurinkdavo. Bet motina bu-
vo atkaklesnė. Pagaliau ir ji pati atgu-
lė prie sūnų Amžinajam poilsiui...

(keliamo į 8 psl.)

Čekiškės lenkų „komitetas“ 1918–1919 metais

2017 m. pavasarį savaitraštyje „Tremtinys“ buvo publikuota šių eilučių autoriaus rašinys „Autonomijų“ kūrimas Kauno apskrityje 1919 metais“, kuriame apžvelgta Babtų ir Vandžiolgos prolenkiškos bei Veliuonos provokiška marionetinės „savivaldos“. Jos atsirado valstybės priešams bandant suskaldyti, apkarpyti, susilpninti Lietuvą.

Istorinėje memuarinėje literatūroje Kauno krašte dar minimos: Raseinių (1918–1919 m.) ir Lapių (1919 m.) „respublikos“ bei Čekiškės „komitetas“ (1918–1919 m.).

Juozas Ziminskas 1940 m. birželio 27 d. žurnalo „Trimitas“ (Nr. 26, p. 639) straipsnyje „Čekiškės šlėktelių sąlygos 1918 metais“ taip aprašė Čekiškės „komiteto“ įkūrimą ir veiklą: „Pakeliui iš Vilkijos į Čekiškę, kairėje vieškelio pusėje, netoli Čekiškės miestelio, matyti kapuose koplytėlė ir kiek atokiau jos – sodybos. Tai garsieji Kruvandai – tenykščių „šlėktų“ širdis. Kruvandais vadinama toji koplytėlė ir „okolica“. Čia kartkartėmis susirenka senojo tipo šlėktos, pasimeldžia už „dobrodziejus“ Pilsudskio „dūšią“, pasiguodžia dėl nepavykusių pastangų priskirti Kruvandus prie „Varšuvos mocarstvos“, kai kada vasarą išspaudę „krūminės“ pasidaro „majuvką“, pašoka tradicinį „mazurą“ ir taip sustiprinę savo „šliachetnumą“, laukia „stebuklų“.

Be Kruvandų, Čekiškės apylinkėje yra dar viena kita „okolica“, vienas kitas vienkiemis, kur gyvena keliolika seniau prieš karą lenkiškos dvasios prisigėrusių (nors visi puikiausiai kalba ir lietuviškai) tariamųjų „šlėktų“, tačiau jų procentas, palyginti su valsčiaus gyventojų skaičiumi, yra visiškai mažas. O buvo laikas, kada ir Čekiškės „lenkai“

kėlė balsą, kuriomis sąlygomis jie sutiktų pripažinti Lietuvos nepriklausomybę.

Vykdamas peoviakų nurodymus, penki Kruvandų kaimo („okolicos“) gyventojai pasirašė ir 1918 m. gruodžio 8 d. Čekiškės parapijos komitetui įteikė šio turinio lenkiškai surašytą „memorandumą“:

„1) Ar valsčiaus valdyba pripažįsta lietuvišką Tarybą krašto valdžia?

2) Ar valsčiaus valdyba žino, kad:

a) lietuvišką Tarybą sudarė kaizeriškai-vokiška valdžia, kuri jau yra nugriauta,

b) į lietuviškos Tarybos sudėtį įėjo asmenys, kurie rėmė ir remia vokišką politiką Lietuvoje,

c) lietuvišką Tarybą nedarė ir nedarė žygių užkirsti kelią vokiečių kolonizacijai Lietuvoje,

d) lietuvišką Tarybą Vilniuje ir jos skyrius Kaune mielai surašinėja (verbuoja) vokiečių karius, kurie turės pasilikti Lietuvoje, žadant jiems atsakingas tarnybas.

3) Ar Lietuvos piliečių apsaugojimo (milicijoje), į kurią valsčiaus valdyba surašinėja savanorius, lenkai galės steigti skyrius su komanda lenkų kalba?

4) Ar valsčiaus valdyba duos lėšų išlaikymui lenkiškų mokyklų valsčiuje?

5) Ar valsčiaus valdyba numato imtis atitinkamų žygių dėl apskrities seimelio steigimo ir ar ten rems val-

dymo teisės lygybę įvairių tautų?

6) Ar valsčiaus valdyba turi tikslas žinias apie gyvenančių valsčiuje lenkų procentą?

7) Ar valsčiaus valdyba yra pasirengusi pripažinti valsčiuje lenkų kalbai lygią teisę ir padaryti iš to atitinkamas išvadas, kaip antai: valsčiaus valdyboje skirti atitinkantį lenkų procentą vietų skaičių; nedaryti kliūčių lenkų mokyklose dėstyti mokslą lenkiškai; garantuoti lenkų kalbos teisę bažnyčioje; suteikti lenkams teisę rašyti valsčiaus valdybai prašymus lenkiškai ir į juos atsakyti tokia pat kalba; visus aplinkkraščius, paliepiamus ir t. t., iškabinamus valsčiaus valdyboje ir viešose vietose, rašyti abiem kalbomis; rodykles ant kelių, gatvių ir kitose viešose vietose rašyti abiem kalbomis; tramdyti litvonišką agitaciją“.

Tą pat dieną valsčiaus komitetas rinko valsčiaus žandarus; lenkai valsčiaus komitetui įteikė dar vieną rezoliuciją, kurioje griežtai reikalavo atsakyti jiems raštu į anksčiau pateiktus klausimus ir, kol tokio atsakymo negausią, jie atsisaką dalyvauti žandarų rinkimuose, rezervuodami lenkų žandarams laisvas vietas.

Žandarai (milicininkai) vis tiek buvo išrinkti, o lenkai, negavę iš komiteto atsakymo, nuskubėjo pas Kauno lenkus, prašydami instrukcijų.

Gavę iš POW naujas instrukcijas, 1918 m. gruodžio 28 d. lenkų veikė-

jai parapijos komitetui įteikė lenkiškai rašytą raštą Nr. 1 tokio turinio:

„Remdamiesi gruodžio 22 d. lenkų suvažiavimo Kaune nutarimais, taip pat vykdant norą Čekiškės valsčiaus lenkiškos visuomenės, buvo įsteigtas lenkų komitetas Čekiškėje. Nuo gruodžio 28 d. š./m. lenkų komitetas ėmė valdyti Čekiškės valsčiaus lenkų gyvenamus plotus. Visokie nutarimai ir paliepimai Čekiškės lietuviško komiteto negali liesti lenkų komitetui priklausančių plotų. Čekiškės lenkų komitetas vykdo paliepimus ir nutarimus tik Kauno lenkų komiteto.

Pirmininkas Adolf Wojdat.

Sekretorius F. Liutkiewicz“.

Lietuvių komitetui užklausus raštu, ar Čekiškės lenkų komitetas pripažįsta Lietuvos valdžią ir nepriklausomybę, 1919 m. vasario 2 d. gautas toksai atsakymas:

„Čekiškės lenkų komitetas pripažįsta Lietuvos valdžią tiek, kiek ta valdžia ir Lietuvos nepriklausomybę bus pripažinta taikos kongrese.

A. Wojdat.

K. Pacewicz“.

Bet nelemta buvo Čekiškės lenkų komitetui sulaukti Lietuvos likimo išsprendimo taikos kongrese. Pradėjus aiškinti lenkų karinės organizacijos POW veikimą Lietuvoje, pajutę pavojų A. Voidatas, du broliai Liutkevičiai, Siemaško, L. Keraševičius ir dar kai kurie jų bendrai spruko į Lenkiją ir tuo būdu lenkiškojo ponų komiteto Čekiškėje neliko nė kvapo.“

Parengė Gintaras LUČINSKAS

Atminties galia

(atkelta iš 2 psl.)

Iš bedarbio, iš skurdžiaus, elgetos negalima norėti, kad jis būtų pilietis. Šiuo metu mes kaip tauta, kaip visuomenė, bendruomenė, esame sunkiame rate. Suvokiame, kad be valstybės tauta negali išgyventi; namas be stogo yra pasmerkta. Vadinasi, turime dėti visas pastangas, kad stogas būtų, lopyti jį, keisti. Tą gali daryti tik piliečiai, tik tie, kurie sąmoningai suvokia žmogiškosios egzistencijos ryšį su valstybe, jai išipareigoja. (...) Pilietis – laisvai ir kritiškai mąstantis asmuo; asmuo, kurio mąstymo ir kritikos laisvė neatskiriama nuo išipareigojimų, labai paprasto ir labai žmogiško noro, kad bendruomenei, kuriai jis priklauso, būtų geriau, kad ji būtų stipresnė, teisingesnė, tolerantiškesnė. Stipresnė valstybė ir individas yra (gali būti) stipresnis.“

Tekstas parengtas pagal pranešimą, skaitytą Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Valdovų rūmuose vykusiame pilietiškumo pagrindų, istorijos, lietuvių kalbos, geografijos mokytojų forume „Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo 25-mečiui artėjant“.

Kaip išugdyti kritiškai mąstantį asmenį visuomenėje, kuri kuo toliau, tuo labiau mažiau skaito, o yra tik

įsikniaubusi į ekranus (kompiuterių ir telefonų), klausimas labai rimtas. Kartą, važiuodamas troleibusu, skaičiavau, kiek žmonių yra įnikę į savo telefonus. Regis, beveik visi, ypač jaunesni. Pagalvojau, dabar pamatyti knygą skaitantį žmogų būtų kone stebuklas... Bet... stebuklas yra įmanomas. Būdamas Paryžiuje, metro būvau nustebintas, pamatęs daug skaitančių žmonių. Ir dar maloniai nustebino, kai išgirdau Vivaldžio garsus metro perėjoje – styginiais instrumentais grojo keli jauni žmonės. Na, būna ir pas mus – Pilies gatvėje kartais atliekama klasika. Neseniai V. Laučius, ko gero, taikliai apibūdino mūsų visuomenę, rašydamas apie neskaitančią visuomenės padėtį – „ekranizuoto mąstymo idiotai“. Nemažonai, bet ką padarysi.

Skaitytojų dėmesiui skelbiame ištrauką iš Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro išleistoje (2004 m.), dr. Arvydo Anušausko sudarytoje knygoje „Pilietinis pasipriešinimas Lietuvoje ir Lenkijoje: sąsajos ir ypatumai 1939–1956“ publikuotos 2002-aisiais Varšuvoje vykusios diskusijos. Ištraukoje – neredaguotas Lietuvos istoriko, profesoriaus Liudo Truskos pasisakymas. Jis pateikia tokią „statistiką“:

„Visuotinai žinoma, kad sovietai ištrėmė apie 15 tūkst. ir suėmė 4–5 tūkst. lietuvių. (...) po Antrojo pasaulinio karo kilęs partizaninis karas taip pat buvo beprasmiškas“.

O štai A. Ramanauskaitė-Skokauskienė pateikia tokią statistiką: „Oficialioji statistika rodo: sovietinės okupacijos metais (1944–1953) Lietuvoje: suimta ir įkalinta 186 000 žmonių, ištremta 118 000, žuvo partizanų ir jų rėmėjų 21 000, lageriuose ir kalėjimuose žuvo apie 25 000, tremtyse žuvo 28 000 žmonių.“ (A. Ramanauskaitė-Skokauskienė. Ko pravirko ažuolai? www.alkas.lt, 2016-10-23)

Iš kur L. Truska traukė tokią „statistiką“, belieka spėlioti. Tikriausiai iš „oficialių“ KGB dokumentų. Belieka spėlioti, kada prabils jo sąžinė. Norėtusi tikėtis, kad tikrieji istorikai sudėlios visus taškus ant „i“, ir mūsų istorija nušvis tikromis, teisingomis spalvomis.

Dabar, kaip ir 19 a., reikėtų prisiminti A. Baranausko žodžius: „Anei rašto, anei druko mum turėt neduoda, tegul, sako, bus Lietuva ir tamsi, ir juoda“. Deja, dar daug yra tokių Lietuvos juodintojų. Belieka viltis, kad šviesintojų atsiras daugiau. Vienas iš jų – V. Landsbergis, nenuilstamai įti-

kinėjantis tuos juodintojus pagaliau pereiti į šviesintojų pusę...

Kad jų būtų kuo daugiau, reikia rūpintis vaikų auklėjimu ir švietimu kuo anksčiau. Svarbiausia – įskiepyti jiems meilę knygai, spausdintam žodžiui. Juk dabar tam yra visos sąlygos. Ypač šiomis karantino dienomis, kai daugelis sėdi namuose ir, vaizdingu R. Valatkos išsireiškimu, dinderį muša... Džiugi žinia – per televiziją vieno knygyno darbuotoja sakė, kad gerokai pakilo vaikų ir paauglių knygų, kurias jie parduoda internetu, paklausa. Prisimenu, M. Martinaitis rašė, kaip jis skaitydavo vaikystėje pasišviesdamas savotiška lempa – susimeistravęs liktarną, išskobęs buroką ir įtaisęs dagtį.

Yra du pasaulėžiūriniai būdai, anot A. Šliogerio, žvelgti į šį pasaulį: praktinis ontologinis žiūros regionas (*doxa*) ir teorinis ontologinis žiūros regionas (*episteme*). Praktinio atveju žmogus dažniausiai žiūri sau po kojom, matydamas siaurai utilitarinius regiono atveju žmogus, gerbdamas dar nuo senųjų graikų laikų jų pamokas, mąsto plačiau, jo žvilgsnis skrieja toliau, nei užmato akys. Bet kaip tu, žmogau, tą suprasi, jei neskaitysi knygų?

Išnykęs Pavirinčių kaimas

(atkelta iš 1 psl.)

Niekas nežinojo, kad tai partizano Šalmo-Širvinsko sūnūs, kad pas Rapolą Telksnį glaudėsi ir jo mama Uršulė Latvytė-Širvinskienė, besilaukianti antro vaikelio. Jonukas į pasaulį atėjo prie žibalinės lempos, Onos Telksnienės rankomis suvystytas.

Nežinia, ar verkė Onos Telksnienės širdis, ar tik vienam Dievui patikėjo savo skausmą, kai sūnūs išėjo partizanų takais. Ne, nebuvo jie partizanai, tačiau Juozo Telksnio pagalba padėjo Laimučio partizanų būriui išsilaikyti Pavirinčių miške. Juozas, padedamas brolio, buvo pagrindinis būrio ryšininkas ir tiekėjas. Juozo kojos numynė ne vieną šimtą kilometrų, kol ant savo pečių atnešdavo taip reikalingą partizanams siuntą.

Toliau buvo Paliūnių sodyba. Jie nebuvo aktyvūs partizanų rėmėjai. Paliūnis retkarčiais pakurdavo pirtį, Paliūnienė ta proga iškepė partizanams duonos.

Alfonso ir Bronės Skebų šeimoje augo aštuoni vaikai. Šitame būryje labai tiko ir keturiolikmetė partizanų vado Laimučio sesuo Veronika Petrauskaitė. Ją globojo ir kaimynų Mačionių šeima.

Pas Skebus ilgai slėpėsi partizanė Genutė. Aplinkiniai nežinojo nei jos vardo, nei pavardės. Ji sunkiai sirgo ir mirė. Palaidojo ją Pavirinčių kaimo kapinėse. Atkūrus Lietuvai nepriklausomybę, namiškiai jos palaikus išsikasė ir išsivežė.

Mačionių sodyba buvo prie pat miško. Eglių šakos lietė klojimo stogą. Kloyimo sienoje buvo lenta prikaltą viena vinimi. Ją pastūmus, atsidarydavo įėjimas į kloyimą. Šiuo keliu naudojosi besislapstantys partizanai. Kartais net patys šeiminkai nežinojo, ar yra kas kloyime, ar ne. Skrebai siautėdami badydavo šieno, ar šiaudų prėslus, šakėmis, durtuvais. Vis ieškojo partizanų.

Kitame kaimo pakraštyje gyveno Juozapo Katino šeima. Vyriausioji duktė Marytė buvo mokytoja. Apie

ją „rėžė sparną“ saugumo viršininkas Vagonis. Merginai to tik ir tereikėjo. Maloniai leisdavo vakarus kalbėdamiesi. Marytė sugebėdavo išklausi- nėti apie būsimus miško valymus, žygius ir ruošiamas kratas. Niekas nežinojo, niekas net neįtarė, kad mokytoja yra partizanų ryšininkė. Gerai, kad kaime nebuvo išdaviko.

1941 m. birželio 14 d. į Altajaus kr. ištremta turtingiausio kaimo ūkininko Ažubalio šeima. Į Lietuvą niekas nesugrįžo. 1951 m. rugsėjo 21 d. į Irkutsko sr. iškeliavo Rapolas ir Ona Telksniai su sūnumi Pranu. Juozas jau buvo areštuotas. Telksnių šeima grįžo į Lietuvą.

Apie Pavirinčių kaimo žmones labai šiltai atsiliepia partizanų vado Laimučio sesuo Veronika Petrauskaitė-Braciškienė gyvenanti Alytuje. „Negaliu nė apsaityti čia gyvenusių žmonių pasiaukojimo ir gerumo. Tai šeimos – didvyrės. Baisu, ką joms teko išgyventi gūžiais pokario metais, – sako Veronika. – Mane, keturiolikmetę paauglę, atsitiktinumo dėka likusią Lietuvoje ir neištremtą į Sibirą, 1945 m. liepos 17 d., priglaudė Pavirinčių kaime Skebų ir Mačionių šeimos. Mane, kaip savo vaiką, slėpė, maitino, rengė. Taip išgyvenau šešerius metus. Jei kildavo koks pavojus ar vykdavo kratos, laikinai išeidavau į kitus kaimus. Dėl šių žmonių gerumo neteko pajusti tokio didelio netekties skausmo, kai likau viena be tėvų ir gimtųjų namų. Dabar man atrodo, kad buvau šių šeimų tikras vaikas“.

Nykstančiam kaimui ir jo gyventojams atminti Jono Sabaliausko anūkės Teresės Tumėnaitės-Paberalienės iniciatyva šalia kaimo kapinaičių pastatytas ažuolinis kryžius. Pašventintas 2009 m. rugpjūčio 15 d. Tai dienai atminti Paberalienė parašė eilėrašį „Palaukių Kristui“.

Mes, dar esantys gyvi, kažkada pavirsime žemės grumsteliu, pakelės smilga. Neliks kam papasakoti, o gal ir klausytis kaimo istorijų.

Užjaučiame

Netekome Teresės Išganaitienės, LPKTS Šakių filialo pirmininko pavaduotojos, buvusios tremtinės, puikios moters, aktyvios visuomenininkės. Išėjo žmogus, kurio pasiilgsime kaip savęs pačių, nes išėjo mūsų dalis. Nuėjusi sunkų, bet prasmingą savo gyvenimo kelią, ilsėkis amžinoje ramybėje, nes iš Dievo rankų vėl sugrįžai į Dievo rankas.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

LR Seimo narė Irena Haase, LPKTS Šakių filialas

Dėl politinio kalinio Juozo Tolvaišos mirties nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

Lietuvos politinių kalinių sąjunga

Kitas numeris išeis gegužės 7 d.

Ilsėkitės ramybėje

Elena Jankauskienė

1936–2021

Gimė Plungėje. 1948 m. ištremta į Buriatiją Mongoliją, Zaigrajevo r., Chara Kutulo gyv. 1957 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Kubiliūnų k., Baisogalos aps., Radviliškio r. Nuoširdžiai užjaučiame velionės šeimą ir artimuosius.

LPKTS Radviliškio filialas

Kristina Zakutauskienė

1940–2021

Gimė Kelmės r. Petkiškių k. 1948 m. ištremta į Irkutsko sr. Ziminsko r. Į Lietuvą grįžo 1957 m. Gyveno Radviliškyje, sukūrė šeimą, užaugino sūnų. Dirbo Radviliškio ligoninėje Chirurgijos skyriaus vyresniąja medicinos seserimi.

Nuoširdžiai užjaučiame vaikaitį Mantą ir artimuosius.

LPKTS Radviliškio filialas

Alfonso Triukas

1934–2021

Gimė Kėdainių r., Vytautėlių k., ūkininkų šeimoje. Augo dvi sesės ir brolis. Šeimą ištrėmė 1951 m. į Irkutsko sr., Čeremchovo r. Ten baigė penkias klases, įgijo vairuotojo specialybę. Grįžęs į Lietuvą dirbo vairuotoju Jurbarko autotransporte, vėliau – taksistu. Vedė, užaugino dvi dukteris ir sūnų. Buvo draugiškas, paslaugus žmogus.

Palaidotas Jurbarko Kalnėnų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, vaikus su šeimomis ir artimuosius.

LPKTS Jurbarko filialas

Teresė Mockevičiūtė-Ižganaitienė

1937–2021

Gimė Antaninos (Būčytės) ir Juozo Mockevičių šeimoje. Kartu augo brolis Juozas ir sesuo Ona. Gyveno Pelenių kaime, Lukšių valsč. 1949 m. visą šeimą ištrėmė į Sibirą – Irkutsko sr. 1956 m. baigė Chomutovo vidurinę mokyklą ir įgijo buhalterės specialybę. Grįžusi į Lietuvą sukūrė šeimą, užaugino dvi dukteris. Trisdešimt trejus metus dirbo buhalterė „Tėvynės“ kolūkyje. Gyveno Lukšių sen., Akėčių kaime. Čia praleido sunkiausių ir gražiausių gyvenimo metų. 1995 m. tapusi našle, persikėlė gyventi į Šakius, pas dukteris Jūratę ir Ramutę. Aktyviai dalyvavo Šakių krašto buvusių politinių kalinių ir tremtinių gyvenime. Džiaugėsi sulaukusi laisvos Lietuvos, noriai dalijosi prisiminimais apie tremtį, mokė anūkus atpažinti tikrąsias vertybes, skleidė šviesą ir meilę Lietuvai. Buvo knygų „Kančių keliai į nežinią“, „Mus skaičiavo vagonais“ ir leidinio „Chomutovo tremtiniai“ bendraautorė.

Palaidota Lukšių kapinėse.

LPKTS Šakių filialas

Užjaučiame

Dėl mylimos žmonos Onutės netekties nuoširdžiai užjaučiame LPKTS Telšių filialo tarybos narį **Vincą Danupą**, vaikus su šeimomis ir kitus artimuosius. Tikėjimas Amžinu gyvenimu tesuteikia visiems stiprybės.

LPKTS Telšių filialas

Balandžio 25 d. (sekmadienį) 11 val. Rokiškio Šv. Apaštalo Evangelisto Mato bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už gyvus ir mirusius buvusius tremtinius, politinius kalinius, partizanus.

Pasimelskime pagal galimybes...

LPKTS Rokiškio filialas

Tremtinys
www.lpkts.lt

ISSN 2029-509X

Savaitraščio vadovė Audronė Kaminskienė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

Projektas „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia (2021 m. skirta 14000 eurų)

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,

Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

2 spaudos lankai. Tiražas 1250 egz. Kaina 0,90 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Kunigas, mąstytojas, mokytojas. Jonas Jūraitis

Dalia POŠKIENĖ

2020-ųjų pabaigoje kuplią Pasaulio lietuvių bendruomenės darbų kraitę pripildė solidi knyga „Kunigas, mąstytojas, mokytojas. Jonas Jūraitis“ apie iškilią ir principingą asmenybę, sugebėjusią krikščioniškas mintis ir vertybes įgyvendinti kasdienybėje. Ši knyga gimė Pasaulio lietuvių bendruomenės Kultūros reikalų komisijos bei Šveicarijos lietuvių bendruomenės pirmininkės, LUMA garbės narės Jūratės Kaspersen rūpesčiu ir iniciatyva.

Knygos rengimo grupę sudarė Jūratė Kaspersen, Vaidilė Šumskienė, Kęstutis Kėvalas, Jonas Čepinskis, Gediminas Karoblis, Virginija ir Vyngantas Malinauskai. Grupės nariams teko nemažai bendrauti su daugeliu žmonių Lietuvoje, Italijoje, Vokietijoje ir Šveicarijoje. Surinkti atsiminimai knygoje sudėti pagal kunigo gyvenimo ir veiklos chronologiją: Lietuva 1926–1944 ir 1992–2001, Roma 1945–1950, 1991–1992, Šveicarija 1951–1991, 2001–2010 metais.

Antroji knygos dalis skirta vokiškai kalbančiai auditorijai. Trečiojoje knygos dalyje pateikiama dvidešimt prof. kun. Jono Jūraičio sekmadienių „pamokslėlių“. Tuos „pamokslėlius“ kunigas J. Jūraitis apie 50 metų, kur bebūtų gyvenęs, publikavo Šveicarijos Valė kantono laikraščiuose.

2020 m. spalio 30 d. buvo minimos kun. J. Jūraičio mirties 10-osios metinės. Tai datai paminėti ir buvo rengiama knyga. Kas gi šis žmogus? Kokį jį prisimena amžininkai, studentai, žmonės, bendravę su šia ypatinga asmenybe?

Kun. Jonas Jūraitis buvo karo pabėgėlis, penkis dešimtmečius praleidęs emigracijoje. Gimęs Vilkaviškio aps., Alvito valsč., Boblaukio kaime, ūkininkų Uršulės (Arminaitės) ir Antano Jūraičių šeimoje. Pradžios mokslai, Vilkaviškio gimnazija, nepaprastas dvasinis ryšys su šeima ugdė, brandino Joną Jūraitį, kuris nedvejodamas pasirinko kunigystę. Tačiau nelemtieji 1941-ieji, pirmosios skaudžios patirtys ir regėjimai ir vis sunkėjanti Lietuvos ir lietuvių padėtis „ištremė“ jaunąjį, vos aštuoniolikos sulaukusį Joną. Tėvo paskatintas, jis paliko Lietuvą 1944 m. Pasiekęs Vokietiją tęsė studijas Eichšteto aukštesniojoje teologijos-filosofijos mokykloje ir kunigų seminarijoje. Jau 1945 m. kartu su kitais 20 klierikų J. Jūraitis buvo išsiųstas

studijoms į Romą. 1950 m. apsigynė filosofijos licenciatą ir buvo išsventintas į kunigus, o nuo 1951 m. pradėjo sielovados darbą Šveicarijoje (Valė kantone) ir tęsė studijas Romoje, Grigaliaus universitete.

skyrė labdaringai veiklai. Padėjo vargingesniems studentams, seminaristams, ligotiems. Jo rūpesčiu nuolat buvo remiami kunigo V. Kazlausko Marijampolės Vaiko tėviškės namai Avikilų kaime. Apie bendrystę su

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, grįžo į tėvynę ir apie dešimt metų darbavosi sunkiausiu jos atkūrimo laikotarpiu. Būdamas jau solidaus amžiaus, dosniai dalijosi patirtimi, įsijungė į mokslinę ir sielovadinę veiklą. Po 48 metų išsiskyrimo su tėvyne, sugrįžęs pradėjo darbą Vytauto Didžiojo universitete. Prof. J. Jūraitį gerbė ir mylėjo studentai, kolegos. Jis išrinktas į universiteto Senatą, aktyviai dalyvavo komitetų veikloje. Be pagrindinio darbo universitete ir Vilniaus bei Vilkaviškio seminarijose, kun. J. Jūraitis daug dėmesio

prof. J. Jūraičiu knygoje prisiminimais dalijasi prof. J. Čepinskis.

Paskutiniuosius dešimt metų gyvenimo Šveicarijoje. Testamentine valia kunigas Jonas Jūraitis liko Amžinybėje Šveicarijos kaimelyje, kalnuose pasislėpusio Gluringeno Valė kantone, kapinaitėse prie bažnyčios.

Apie kun. Jono Jūraičio palikimą Lietuvai knygoje prisiminimais dalijasi Kauno arkivyskupas metropolitas Kęstutis Kėvalas. Surinkta nemažai prisiminimų apie dvasinę tarnystę.

Kunigo J. Jūraičio šviesus atmini-

mas saugojamas ir Vilniaus šv. Juozapo seminarijoje, kur ilgus metus seminarijos bibliotekoje dirbo Irena Aleksandravičienė. Ji prisimena kunigą kaip didį meno mylėtoją, dosnų seminarijos rėmėją ir mecenatą, kurio rūpesčiu buvo padovanota keletas unikalių kultūros ir meno vertybių. Kunigas J. Jūraitis bičiuliausi su žymiu Šveicarijos lietuvių bendruomenės garbės pirmininku, veterinarijos gydytoju dr. Vaclovu Dargužu-Hoferiu, kuris domėjosi Lietuvos valstybės istoriniais dokumentais. Jo kolekcijoje buvo vertingas Lietuvos ir kitų šalių XVI–XX a. kartografijos rinkinys. Tos bendrystės dėka seminarijai perduotas vienas reikšmingiausių Lietuvos istorijos ir kultūros paminklų – kunigaikščio M. K. Radvilos 1613 m. žemėlapis. Vėliau atkeliavo į Lietuvą (ne tik seminariją, bet ir Vilniaus universitetą) daug vertingų meno kūrinių.

Kaip mena prisiminimų autoriai, kunigas J. Jūraitis buvo ne tik meno mylėtojas, bet ir knygos žmogus. Dalis vertingų rinkinių padovanota seminarijai. Tačiau viena iš kunigo svajonių – padovanoti vertingą filosofinės-teologinės literatūros kolekciją Lietuvai taip ir nesuspėta įgyvendinti.

Ryšų pėdsaką kunigas J. Jūraitis paliko Šveicarijos lietuvių bendruomenės narių atmintyje. Kaip prisimena Jūratė Kaspersen, prof. J. Jūraitis ilgus metus buvo pasišventęs Šveicarijos lietuvių bendruomenės kapelionas. Jo gyvenimas pilnas neįkainojamų pasiekimų. Nuo pat pirmųjų Fondo Lietuvos sielovadai remti įkūrimo metų, iki pat paskutinės J. Jūraičio valios (2010 m. spalio 25 d. testamentas), matome, kad Lietuvos bažnyčia visą gyvenimą buvo prof. J. Jūraičio širdyje.

Puikiai poligrafiškai apipavidalinta knyga traukia akį dokumentinėmis, istorinėmis fotografijomis, kurios byloja apie susitikimus su kunigu, prof. Jonu Jūraičiu.

Ši atsiminimų knyga yra dėkingumo dovana kunigui, profesoriui, filosofui, labdarininkui ir išeivijos šviesuoliui Jonui Jūraičiui.

Pašulių kaimo tragedija

(atkelta iš 5 psl.)

Partizanų Zdanevičių sesers Elenos Zdanevičiūtės teigimu, tame mūšyje žuvo apie 50 kareivių. Vaclovas Vaicekauskas prisiminė, kad žuvusiųjų kareivių kūnų buvo prikrauti du sunkvežimiai, juos vežė į Kaišiadoris. Tie skaičiai byloja, ne tik apie partizanų drąsą kovoti iki paskutinio šovinio, bet ir pasiruošimą kovoms.

1945 m. balandžio 12 d. Pašulių kaime, Kardono eiguvoje žuvę Andriaus Zdanevičiaus-Morkos būrio partizanai: Andrius Zdanevičius-Morka, Liūtas, 1941 m. Birželio sukilimo dalyvis, tarnavo Kauno sunkiųjų darbų kalėjimo Pravieniškių stovykloje prižiūrėtoju. Partizanavo nuo 1944 m. vasaros pabaigos, buvo

Didžiosios Kovos rinktinės (DKR) būrio, vėliau kuopos vadu. Žuvo kartu su dviem broliais: Ignu-Serbentu ir Pranu-Buroku. Palaidoti Pašulių kaimo kapinėse. Jų brolis Bernardas, kariavo kitame būryje, suimtas ir 1949 m. lapkričio 29 d. nuteistas 10 metų lagerių. Kalėjo Karagandoje iki 1957 m.

Aleksas Alionis-Šaulys, Pravieniškių girininkijos Pašulių Kardono eiguvos eiguvis. Nuo 1944 metų DKR rinktinės Morkos būrio rėmėjas ir partizanas-slapukas, Aleksas Ambrazevičius-Šaulys, nuo 1944 m. rudens DKR Morkos būrio partizanas, Kazys Galinis-Liepa, Andrius Gerūnaitis-Alksnis, Justinas Janonis-Dagilis, Dagys, Algirdas Laurušonis-

Miežis (iki tol mokėsi Kaišiadorių gimnazijos 8 klasėje. 1948 m. į Jarcevo r., Krivliako gyv. ištremti jo seneliai Petras ir Ona Laurušoniai, motina Domicelė Laurušonienė ir seserys Ona, Danutė ir Laimutė. Senelis Petras ir mama Domicelė mirė tremtyje, kiti į Lietuvą sugrįžo 1958 m.).

Jonas Matikas-Aidas, 1944 m. baigė amatų mokyklą, dirbo Kauno sunkiųjų darbų kalėjimo Pravieniškių stovykloje prižiūrėtoju. 1944 m. vasarą slapstėsi žmonos Marytės Bandzevičiūtės tėviškėje Beištrakių kaime. Nuo 1944 m. rugsėjo mėn. buvo DKR Morkos būrio partizanas; Vincas Paškauskas-Liepinis ir Aleksas Virbickas-Berželis.

Šio mūšio metu buvo suimtas Vaclovas Vaicekauskas-Vilkas. Nuo 1944 m. rugsėjo mėn. jis buvo DKR vietinio Dubelių būrio kovotojas, vėliau tapo Bernardo Steponavičiaus-Kariūno būrio partizanu. 1945 m. kovo mėn. mūšyje buvo sužeistas ir nuvežtas į Trakų areštinę. Iš ten sugebėjo pabėgti, atvyko į Alekso Alionio sodybą pasigydyti. Per minimą mūšį Kardono eiguvoje dar kartą sužeistas ir suimtas. Nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Norilske. 1956 m. išleistas.

Parengė
Stanislovas ABROMAVIČIUS